

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің жанындағы 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы диссертацияны қорғау жөніндегі диссертациялық кеңес отырысының

СТЕНОГРАММАСЫ

Түркістан қаласы

21 қазан 2017 жыл

ХАТТАМА №6

Диссертациялық кеңеске төрағалық етуші – төраға міндетін атқарушы медицина ғылымдарының докторы, профессор Каусова Галина Калиевна.

Диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы - медицина ғылымдарының кандидаты Бабаева Кумысай Сабетовна

Төрағалық етуші: Құрметті диссертациялық кеңес мүшелері, құрметті әріптестер және қатысушылар! Бүгін диссертациялық кеңестің келесі отырысын өткіземіз. Кеңестің сегіз мүшесінен келу парағына сәйкес сегіз адам қатысып отыр, олардың қатысу саны үштен екісінен кем емес:

Диссертациялық кеңестегі мүшелер саны – 9 адам.

Қатысканы – 8 адам.

1) Кеңес төрағасының міндетін атқарушы медицина ғылымдарының докторы, профессор Каусова Галина Калиевна, 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау», 14.00.06 – «Кардиология»;

2) Ғалым хатшы медицина ғылымдарының кандидаты, доцент м.а. Бабаева Кумисай Сабетовна, 14.00.36 - «Аллергология және иммунология»;

3) Булешов Мырзатай Абильдаевич медицина ғылымдарының докторы, профессор, 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»;

4) Молдалиев Икилас Сүйндикович медицина ғылымдарының докторы, профессор 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»;

5) Бектурганов Рамазан Сейдахметович медицина ғылымдарының докторы, профессор 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»;

6) Ташев Ибрагим Акжолович медицина ғылымдарының докторы, профессор 14.00.27 – «Хирургия»;

7) Курманова Гаухар Медеубаевна медицина ғылымдарының докторы, профессор 14.00.36 – «Аллергология және иммунология», 14.00.10 – «Инфекциялық аурулар».

8) Жақсыбергенов Абай Маратович медицина ғылымдарының докторы, 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»;

Диссертациялық кеңестің отырысын дәлелді себептермен медицина ғылымдарының докторы, профессор Бапаева Гаури Биллахановна қатыса алмады.

Диссертациялық кеңестің отырысын жүргізу үшін кворум бар. Сондықтан диссертациялық кеңестің жұмысын Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің жанындағы 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша ашық деп жариялаймыз.

КҮН ТӘРТІБІНДЕ

Төрағалық етуші: Диссертациялық кеңестің мүшелері күн тәртібінде Тажибаева Қарлығаш Нартбаевнаның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін іздену диссертациясының қорғауы. Диссертациялық жұмыс Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде орындалды.

Ғылыми кеңесшілері:

Булешов Мырзатай Абильдаевич – м.ғ.д., профессор, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік фармацевтика академиясы «Қоғамдық денсаулық сақтау» кафедрасының меңгерушісі. Қазақстан Республикасы.

Молдалиев Икилас Сүйндикович – м.ғ.д., профессор, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті; медицина бойынша ғылыми-зерттеу институтының директоры. Қазақстан Республикасы.

Шетелдік ғылыми кеңесші:

Гржибовский Андрей Мечиславович – MD, PhD доктор, профессор; Ұлттық қоғамдық денсаулық сақтау институтының шетелдік аға кеңесшісі. Осло қ. (Норвегия).

Ресми рецензенттер:

Керимбаева Закира Амировна – медицина ғылымдарының докторы, профессор, 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»; Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік фармацевтика академиясының «Фармакология, фармакотерапия және клиникалық фармакология» кафедрасының меңгерушісі.

Екінші рецензент Рәтбек Сайлаубекұлы – медицина ғылымдарының кандидаты, 14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»; РММ «Шымкент обаға қарсы күрес станция» басшысы.

Диссертация алғашқы рет қорғалып тұр.

Төрағалық етуші: Ізденушінің жеке іс құжаттарын жариялауы үшін диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы Бабаева Кумисай Сабетовнаға сөз беріледі.

Аса құрметті Диссертациялық кеңестің төрайымы! Құрметті диссертация

кеңесінің мүшелері!

Тажибаева Карлығаш Нартбаевнаның жеке ісінде ҚР Білім және Ғылым Министрлігінің Білім және Ғылым саласындағы бақылау комитетінің талаптарына сәйкес тізім бойынша барлық құжаттары бар. Докторанттың барлық құжаттары сәйкес мерзімінде тапсырылған. Мінездемесімен таныстыруға рұқсат етіңіздер.

Тажибаева Карлығаш Нартбаевна 1986 жылы дүниеге келген.

2009 жылы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік медицина академиясын «Емдеу ісі» мамандығы бойынша бітірген.

2010-2011 жылдары Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік медицина академиясында «Акушер-гинеколог» мамандығы бойынша интернатураны өткен.

2010-2012 жыл аралығында Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік медицина академиясындағы магистратура бөлімінде 6M110200 «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша «Қоғамдық денсаулық сақтау» магистр дәрежесіне ие болды.

2014-2017 жылдары Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша PhD-докторантурада оқыды.

Ғылыми кеңесшілер: Медицина ғылымдарының докторы, профессор Булешов Мырзатай Абилдаевич.

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Молдалиев Икилас Сүйндікович.

Шетелдік ғылыми кеңесші: Медицина ғылымдарының докторы, профессор Гржибовский Андрей Мечиславович Норвегия (Осло қ.).

«Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбы бойынша ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізді.

Диссертациялық жұмыстың тақырыбы, ғылыми кеңесшілері және шетелдік ғылыми кеңесшісі Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің 2016 жылғы 26 ақпанның №4 хаттамасымен Сенат мәжілісінде бекітілді.

Диссертация тақырыбы бойынша 17 ғылыми еңбегі жарияланған. Соның ішінде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынылған ғылыми баспаларда 7 мақаласы, Scopus мәліметтер базасына кіретін халықаралық басылымдарда 2 ғылыми мақала, Отандық халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда 3 ғылыми еңбегі, Халықаралық шетелдік ғылыми-тәжірибелік конференцияларда 4 мақала мен тезис түрінде ғылыми баспаларда жарияланды. Диссертациялық жұмыстың нәтижелері бойынша 1 оқу кұралы әзірленіп жарық көрді.

Докторант жеке іс құжатында: Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде Кафедраарлық Ғылыми-

координациялық кеңестің төрағасы, доцент Н.А. Жуманазаровтың қолымен расталған, оң мәнді шешім берілген және диссертациялық жұмыс ашық қорғауға ұсынылған. Медицина саласы бойынша Салааралық координациялық ғылыми-техникалық кеңестің оң шешімі №8 хаттамасымен 30.07. 2017ж. бекітілген. Оң шешімде диссертациялық жұмыстың алға қойған мақсаты, міндеттері, ғылыми жаңалығы, тәжірибелік маңыздылығы, негізгі ұсынылған тұжырымдары, қорытындылары, берілген ұсыныстары көрсетілген.

Докторанттың жеке іс құжатында диссертациялық жұмысқа келесі ресми рецензенттердің пікірлері берілді.

Керимбаева Закира Амировна – м.ғ.д., профессор, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік фармацевтика академиясының «Фармакология, фармакотерапия және клиникалық фармакология» кафедрасының меңгерушісі.

Рэтбек Сайлаубекұлы – м.ғ.к., РММ «Шымкент обаға қарсы күрес станция» басшысы.

Докторанттың диссертациясы Ұлттық ғылыми-техникалық ақпарат орталығының салыстырмалы тексеру сараптамасынан өтіп, нәтижесінде диссертацияның «ҰМҒТСО» қорымен сәйкестігі анықталмады.

Солай етіп Тажибаева Карлығаш Нартбаевна жеке іс құжатында:

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің ғылыми дәрежелерін беру қағидаларына, талаптарына сәйкес барлық қажетті құжаттары бар.

Назарларыңызға рахмет!

Төрағалық етуші: Ізденушінің жеке іс құжаттары бойынша сұрақтар бар ма?

Кеңес мүшелері: Сұрақтар жоқ.

Төрағалық етуші: Диссертацияның негізгі мазмұнын баяндау үшін Тажибаева Карлығаш Нартбаевнаға сөз беріледі. Сізге диссертациялық жұмыстың негізгі мазмұнын баяндау үшін **20 минут** беріледі.

Ізденуші - Тажибаева К.Н.: Диссертациялық жұмыс бойынша негізгі тұжырымдары мен қорытындыларын баяндады (*Баяндама тіркелген*).

Төрағалық етуші: Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері және қатысушылары, ізденуші Тажибаева Карлығаш Нартбаевнаға өткізген зерттеуі бойынша негізгі тұжырымдары мен қорытындыларына баяндама жасады, сұрақтарыңыз болса, сөз кезегі сіздерде.

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Бектурғанов Рамазан Сейдахметович, өтінеміз.

Бектурғанов Р.С.: Құрметті диссертант Карлығаш Нартбаевна!

1. Бірінші сұрақ: Сіз баяндамаңыздың бастамасын онкологиялық аурулар әлеуметтік маңызы бар аурушаңдыққа жататынын мәлімдедіңіз, осыны

тереңірек түсіндіріп өтсеңіз, не себептен әлеуметтік маңызы бар ауруларға жатады?

2. Екінші сұрағым: Сіз зерттеу барысында көптеген статистикалық зерттеу әдістерді қолданғандығын айтып өттіңіз, осы қолданған әдістердің соңғы нәтижеге жету үшін ең маңыздысына тоқталып өтіңізші, қай әдіс статистикалық әдістердің ішінде?

3. Үшінші сұрақ: Баяндама барысында, сауалнама жүргізу барысында анықталғандай дәрігерлердің қағазбастылығын анықтау мақсатында қазіргі таңда Сіз 50% дейін дәрігерлердің уақыты осыған кететінін айтып отырсыз, осыған қандай ұсыныстар енгізіп жатырсыздар? Ал жалпы Қазақстанда денсаулық сақтау саласында қандай ұсыныстар енгізіліп жатыр, Сіздің оған қосқан қандай үлесіңіз бар, дәрігерлердің қағаз бастылығын азайту мақсатында? Бұл тақырып ел басының да назарында, осыған байланысты қандай жұмыстар жүргізіліп жатыр? Рахмет!

Ізденуші - Тажибаева К.Н.: Қойған сұрақтарыңызға рахмет! Рамазан Сейдахметович жауап беруге рұқсат етіңіз.

Бірінші сұрағыңыз бойынша онкологиялық аурулар неліктен әлеуметтік маңызды ауруларға жатады. Онкологиялық аурулар біздің зерттеу барысында да анықталғандай және біздің алдымызда жүргізілген зерттеулерде де анықталған, яғни онкологиялық аурулармен ауыратын науқастардың 40-60% жуығы ол әлеуметтік жағдайы төмен отбасылар көбірек ауыратыны анықталған, сондықтан бұл бір себебі болып табылатын болса және бұл қазіргі таңда онкологиялық аурулар осы қоғамның арасында әлеуметтік жағдайы төмен тұрғындар арасында жоғарылауда, сондықтан қазіргі таңда бұл әлеуметтік маңызы өте жоғары аурулар қатарына кіреді және бұл аурулардан соңғы он жылда өлім-жітім деңгейімен аурушандық көрсеткіші өсуде.

Бектурганов Р.С.: Қай бұйрықта көрсетілген?

Бұл Қазақстан Республикасының онкология саласында ҚР халқына онкологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру стандартын бекіту атты №452 бұйрығы бар, сол бұйрықта жазылған және бұдан бөлек Қазақстан Республикасының «Саламатты Қазақстан» бағдарламасы мен «Денсаулық» бағдарламасында да көрсетілген.

Екінші сұрағыңызға байланысты біз зерттеу барысында ең басты деп және көрнекті деп айталамыз - ол стандарттау тәсілі, сосын 95% сенім интервалы, ол 95% сенім интервалын қолданғанда яғни аурушандықтың өлім-жітімнің немесе әсер етуші факторлардың қаншалықты пайыз арасында кездесетінін білдіреді, оның төменгі және жоғарғы көрсеткіштері болады және оны есептегенде 5 % - ғана кателіктердің кетуін көрсетеді, сонымен қатар біз мүмкіндіктер қатнасын қолдандық, бұл мүмкіндіктер қатнасы регрессионды анализ арқылы есептелінеді, және бұл мүмкіндіктер қатнасында біз көбнесе әсер етуші факторларды анықтауда қолдандық.

Үшінші сұрағыңыз бойынша дәрігерлердің арасынд қазіргі таңда құжаттармен көп жұмыс жасауына байланысты, науқастар дәрігерлердің алдына келгенде уақыттың жеткіліксіз болуы туралы қойдыңыз. Сауалнаманы науқастарға және аймақтық дәрігерлерге жүргізген кезде де олардың 50 %-ға жуық науқастар алдымызға келгенде біз олардың шағымын тыңдаудан көрі іс-құжаттарды көп толтырамыз - деп осындай кемшілік тұстарын көрсетті. Ал енді осындай туындалып отырған мәселені алдын алу үшін және оны барынша осындай іс құжатты толтыруды төмендету үшін біздің тарапымыздан Қазақстан Республикасының әр бір тұрғынның емханаға тіркелген карталары электронды жүйеде енгізілген, ал бірақ ол қазір жаппай іске қосылп жатқан жоқ, қала емханаларында жұмыс істейді, ал аудан емханаларында әле толығымен енгізілмеген. Бірақ бұл болашақта алдымызда 2-3 жылда толық электронды вариант жүзеге асырылады. Ал біздің тарапымыздан ұсынылып отырған ұсынысымыз бұл мынау қатерлі ісік алды ауруларын арнайы анықталған кездегі анамнезін арнайы регистрге кім оны анықтайды аймақтық дәрігерме немесе жалпы көмек көрсетуші дәрігерме, бірінші бастапқы медициналық көмек көрсетуші дәрігерлерме сол регистрге енгізуін ұсынып отырмыз. сонда қандай да дәрігердің алдына науқас келгенде электронды жүйеде оның бүкіл анамнезі дәрігерге мәлім болып отырады.

Бектурганов Р.С.: Бұл жүйе ОҚО қашан іске асады?

Бұл жүйені мен Обылыстық онкологиялық диспансердің басшысына өзім жеке кіріп ұсынысымды білдірдім, ол маған жауап ретінде қазір бұл ұсыныс жедел ендірілмейді, өйткені регистр жүйесін бақылайтын Астана қаласындағы Денсаулық сақтау министрлігі бар, сол министрлікке ұсыныстар беріліп, қарастырылуы қажет, егер олар мақұлдайтын болса іске асырылуының болатынына жауап берді.

Төрағалық етуші: Құрметті Рамазан Сейдахметович сұраққа қанағаттандыңыз ба?

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Бектурганов Р.С.: Ия қанағаттандым, рахмет!

Төрағалық етуші: Тағы да қандай сұрақтарыңыз бар?

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Ташев Ибрагим Акжолович, өтінеміз.

Ташев И.А.: Тәжірибелік сұрақ қоямын, бірінші мынау дәрігерлерге сауалнама жүргізілгенде науқасты қабылдайтын уақыттың аздығына шағымданды дедіңіз, сол уақытты, бір аурды қабылдау үшін қанша уақыт бөлген жеткілікті деп ойлайсыз? Бірінші сұрақ.

Екінші сұрақ: Аймақтық дәрігерлердің онкология саласынан біліктілігінің төмендігін айттыңыз, біз дәрігерлерді білімін жетілдіруге тағы басқа оқу курстарына жібереміз, дегенімен осыған қарамастан бұл жүйедегі дәрігерлерде әлі білім жетілдіру қажеттілігі бар, осыған байланысты өзіміздің жергілікті

жерде оларды қандай жолмен білімін жетілдіруге болады, осыған қандай ұсынысыңыз бар?

Үшінші сұрақ: Менімше негізгі сұрақ, науқастар арасында онкологиялық қырағылықтың жоқтығы болып тұр, көбнесе онкологиялық ауру анықталынып қалама деп тексеруге бармауы, онкологиялық қырағылықтың төмен деңгейде екенін көрсетіп отыр, осы мақсатта санитарлық ағартушылық жұмыстан басқа тағы қандай жұмыстар жүргізуге болады? Рахмет!

Ізденуші - Тажибаева К.Н.: Қойған сұрағыңызға рахмет Ибрагим Акжолович, жауап беруге рұқсат етіңіз. Бірінші сұрағыңыз бойынша дәрігерлердің алдына науқас келгенде қабылдайтын уақыты және оны барынша қанша уақытқа ұзартуға болады. Қазіргі таңда дәрігердің алдына келген науқасқа 15 минут берілген, ал бірақ бұл уақыт онкологиялық науқастарға жеткіліксіз болғанын біз зерттеу барысында анықтап отырмыз. Сондықтан біз бұндай науқастарға 20-25 минут көңіл бөлуін ұсынамыз.

Екінші сұрағыңыз бойынша бастапқы медициналық дәрігерлердің, аймақтық дәрігерлердің арасында онкологиялық біліктіліктің төмендігін анықтадық, ал бұл тұрғыда мен №452 бұйрыққа сүйене отырып жауап бергім келеді. №452 бұйрық бойынша қазіргі таңда іске асырылып жатқан бұйрықта жазылғандай аймақтық дәрігерлер ол жанағы терапевттер және жалпы тәжірибелік дәрігерлер қатерлі ісік алды ауруларын анықтап диспансерлік есепке алып олардың емделуін қадағалайтын осы бастапқы медициналық көмек көрсетуші дәрігерлерге, ал қатерлі ісік анықталғаннан кейін оны онкологқа жолдап, әрі қарай онкологиялық ауруларды емдейтін ол онколог деп жазылып көрсетілген. Ал енді біз осы тұрғыда біздің ұсынып отырған ұсынысымыз бар. Біз бұл тұрғыда «Топтық жұмыс істеу» деп аталатын арнайы алгоритм құрастырдық, сол алгоритмде көрсеткендей топтық жұмыста аймақтық дәрігер, онколог, психолог, әлеуметтік қызметкер бірге жұмыс істеуін ұсынып отырмыз, өйткені қатерлі ісік алды ауруларын қазіргі таңда бастапқы медициналық көмек көрсетуші дәрігерлер дер кезінде анықтай алмауда, сондықтан осы топтық жұмысты ұсынып отырмыз және де осы бастапқы медициналық көмек көрсетуші дәрігерлерге осы өңірде еш қайда бармайақ ОҚО облыстық онкологиялық диспансерде оқу курстарын ұйымдастыруды ұсынып отырмыз, ол оқу курстары қалай ұйымдастырылу қажет. Біз оныңда жолын көрсетіп отырмыз. Қазіргі таңда ООД жұмыс істейтін әр-бір дәрігерлерді қалалық, аудандық емханаларға куратор дәрігерлер ретінде тіркеген, осыған байланысты біз әр тоқсан сайын ООД дәрігерлері емханадағы дәрігерлерге лекция оқуды, мастер класс өткізуді, және де қандайда бір қиын мәселелер туындалып жатса, осы мәселені шешуге консилиумға шақыруға міндеттендіру керектігін ұсындық. Қазіргі таңда бұл міндеттенбеген, жай ғана тіркеліп қойылған, ООД дәрігерлері емханаларға барып мен осы емхананың кураторымын деп айтпайды. Сондықтан бұл жүйені міндеттендіріп ішкі бұйрық шығаратын болса бұл іс-шара жүзеге асырылатын болады.

Үшінші сұрақ бойынша науқастар тарапынан онкологиялық ауруларды алдын алу үшін біз үлкен ұсынысымыз бар. Бұл ұсыныс «Онко қоңырау» деп аталады, бұл онко қоңырау атты жаңа жоба әле еш бір жерде жұмыс істемейді, біз бұл жобаны бірінші рет ұсынып отырмыз. «Онко қоңырау» атты жобада онколог дәрігер, психолог, заңгер, әлеуметтік қызметкер жұмыс істеу керек. Бұл жобада арнай нөмір халықтың арасында тарқатылу қажет, сол нөмірге қарапайым халық, дәрігерге барғысы келмейтін адамдар сол нөмірге звондап өзінің жан дүниесін, өзінде болып жатқан шағымды айтып, қалай онколог дәрігерге қаралу жолдарын сұрайды және қазіргі таңда науқастар онкологиялық аурулармен ауырса өздерінің ауруларын айтқысы және жариялағысы келмейді, сондықтан біз осындай тұрғыда 2-3 жеке клиникалардың ООД бірге жұмыс істеуін ұсынып отырмыз, егер өзінің ауруын жариялағысы келмейтін аурулар болса, олар ООД емес жеке клиникаға барып қаралуын ұсынып отырмыз. Ол клиникада да мықты онколог мамандар жұмыс істеу қажет. Енді бұл жоба қаражат жағынан және қосымша мамандарды талап етеді, бұл жобаны жүзеге асыруға мүмкіндіктер болмай тұр.

Төрағалық етуші: Құрметті Ибрагим Акжолович, сұраққа қанағаттандыңыз ба?

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Ташев И.А.: Ия қанағаттандым, рахмет!

Төрағалық етуші: Тағы да қандай сұрақтарыңыз бар?

Төрағалық етуші: Медицина ғылымдарының докторы, Жаксыбергенов Абай Маратович өтінеміз.

Жаксыбергенов А.М.: Құрметті диссертант Карлыгаш Нартбаевна!

Біраз сұрақтар бар, бірақ қысқартып қояйын, бірінші сұрақ қазіргі таңда онкологиялық аурулар әлеуметтік аурулар қатарына кіреді, сондықтан бұл аурудың өзі қазіргі таңда жасарып жатыр, қаншалықты бұл аурулар жасарып баражатыр?

Екінші сұрақ: осы онкологиялық жұмыстың сапасын анықтау үшін, диспансерлік жұмыстың сапасын анықтау үшін қандай өзекті ұсынысыңыз бар?

Үшінші сұрақ?: практикалық тұрғыда көп сұрақтар қойылды соның бірі Сіздің мынау диссертацияңыздың ішінде невус, меланома ауруы 77,3% құрап отыр, Бұл қаншалықты деректі, өйткені қазіргі кезде өздеріңіз байқағандай косметология жағы жақсы дамып жатыр, сондықтан денеге шыққан қалды ісінсе, қызарса ғана онкологияға баруды ұсыныс жасаушы едік, қазір бұл жағынан онкологияға қалы бар адамдардың келуі көп, осы қалдарды алғанның нәтижесінде асқынулар болып онкологияға айналып кетіп жатыр ма? осы сұрақты түсіндіңіз бе?

Ізденуші - Тажимаева К.Н.: Сұрақтарыңызға рахмет, Абай Маратович. Жауап беруге рұқсат етіңіз. Бірінші сұрағыңыз бойынша қаншалықты денгейде

тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруының жасаруы анықталынып жатыр, Дүниежүзілік денсаулық сақтау берген ұйымының мәліметі бойынша, қатерлі ісік ауруының еңбекке қабілетті тұрғындары арасында кездесу жиілігін айтатын болсақ ол 30 жаспен 47 жас аралығы деп беріп отыр, ал пайыздық көрсеткішіне тоқталсақ ол Дүниежүзі бойынша еңбекке қабілетті жастағы тұрғындардың 47%- ы онкологиялық аурулармен ауырады. Ал біздің Қазақстанда 42% еңбекке қабілетті жастағы науқастар қатерлі ісікпен ауырады. Оның жас аралығын көрсететін болсақ ол 25-30 дан 62-64 жас аралығына дейінгі науқастар.

Келесі сұрағыңыз бойынша: Онкология тарапына осы еңбегіміздің нәтижесінде берген қандай ұсынысыңыз бар, біз қатерлі ісік алды ауруларының қазіргі таңда өте төмен деңгейде анықталынып жатқанын байқадық, сондықтан біз аймақтық дәрігерлерге, онколог дәрігерлерге қатерлі ісік алды ауруларының заманауи алгоритмін қамтыған оқу құралын ұсынып отырмыз. Бұл оқу құралы қазіргі таңда Шымкент қалалық емханаларда жүзеге асырылуда, қолдануда.

Үшінші сұрағыңыз бойынша: Қазіргі таңда, қатерлі ісік яғни терінің қатерлі ісігі осыдан жеті жыл бұрын 8-9 рангілік орында тұрған ал қазіргі таңда терінің қатерлі ісігі 4 – ші рангілік орында тұрады. Бұл мынау қатерлі ісік алды ауруларының қатерлі ісікке өте жоғары деңгейде айналып жатыр деген сөз, Меланома қауыпты невустар болады және меланома қауыпсыз невустар болады, сол меланома қауыпты невустар қазіргі таңда өте жоғары жиілікте қатерлі ісікке айналып жатыр. Бұл невустың үлкен болуына қарамайды, кішкентай ғана меланома қауыпті невос уақтысында анықталынып емделмесе оның қатерлі ісікке айналып отыр. Ал қалдарды алғаннан кейін асқынулардың кездесуі сапасыз емделумен және кері әсер етуші факторлардың шектен тыс әсер етуі болып анықталды. Бұл тұрғыда біз арнайы алгоритм құрастырдық меланома қауыпты невосқа бөлек және меланома қауыпсыз невосқа бөлек ол оқу құралында қамтылған.

Төрағалық етуші: Құрметті Абай Маратович сұраққа қанағаттандыңыз ба?

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Жаксыбергенов А.М.: Ия қанағаттандым, рахмет!

Төрағалық етуші: Құрметті диссертациялық кеңес мүшелері, ізденушіге қоятын сұрақтарыңыз бар ма?

Кеңес мүшелері: Жеткілікті сұрақ қойылды, сұрақ жоқ.

Төрағалық етуші: Егер басқа сұрақтар болмаса, сөз кезегі ресми рецензентке м.ғ.д., профессор, (14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»), Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік фармацевтика академиясының «Фармакология, фармакотерапия және клиникалық фармакология» кафедрасының меңгерушісі Керимбаева Закира Амировнаға беріледі. Шымкент қаласы, Қазақстан Республикасы.

Ресми рецензент м.ғ.д., профессор, Закира Амировна.

Аса құрметті диссертация кеңесінің төрайымы құрметті диссертация кеңесінің мүшелері! Сіздердің назарларыңызға 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін ізденуге ұсынылған «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның докторлық диссертациялық жұмысына пікірі ұсынылады. Комитетінің ұсынған баптарға сәйкес баяндауға рұқсат етіңіздер.

Бірінші бап: Зерттеу тақырыбының өзектілігі мен оның ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламалармен өзара сабақтастығы

Қазіргі таңда Дүниежүзілік қатерлі ісік ауруына қарсы ұйым қатерлі ісікті алдын алуға бағытталған іс-шараларды жетілдіру туралы бағдарламаларға аса көңіл бөлуде.

Бұл Қазақстан Республикасына да тән жағдай. Осындай маңызды мәселелерді Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласын дамытудың 2016-2020 жылдарға арналған «Денсаулық» мемлекеттік бағдарламасында көрсетілгендей инфекциялық емес аурулар маңызды медициналық-әлеуметтік мәселесінің бірі болып табылады.

Докторантпен қатерлі ісік түзілістерін ерте диагностикалау жалпы тәжірибелі дәрігерлердің онкологиялық сақтығы мен олардың біліміне, науқасты ары қарай емдеу тактикасына байланысты. 2012 жылы қатерлі ісікті зерттеу бойынша Еуропалық Комиссияның (European guidelines for quality assurance in mammography screening) онкологиялық скринингті жүргізуде жалпы тәжірибелі дәрігердің, гинеколог және хирург дәрігерлерінің ролі жоғары бағаланғанын әдеби шолуда көрсетілген. Осыған байланысты халық пен жалпы тәжірибелі дәрігерлердің арасында профилактикалық іс-шаралар қарқынды жүру қажет. Ал бұл халықты диспансерлік есепке алуын, әртүрлі патологияны болжау кезінде пациенттердің уақытылы келуін, халықты кешенді тексеруге баруын, қатерлі ісік түзілістерін уақытылы диагностикалауы мен емдеу нәтижелерін жақсартады.

Онкологиялық ауруларды уақытылы анықтау үшін әсіресе еңбекке жарамды тұрғындар арасында, онкологиялық көмекті ұйымдастыруды жақсарту, жаңа тәсілдерін әзірлеу мен оны жүзеге асыру сапалы ем көрсету, заманауи диспансерлік бақылау қажеттілігі туындауда. Осы мәселелер диссертациялық жұмыстың өзектілігін анықтаған.

Сондықтан К.Н. Тажибаеваның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» атты диссертациялық жұмысы жаңа және өзектілігі бар ғылыми еңбек болып табылады.

Екінші бап: Диссертацияға қойылатын талаптар аясындағы ғылыми нәтижелер

Диссертациялық жұмыс мазмұны кіріспеден, негізгі тараулардан, қорытындылар мен тұжырымдардан және қолданылған әдебиеттер тізімі мен қосымшалардан тұрады. Диссертациялық жұмыс жазылу барысында ішкі біртұтастығын сақтаған.

Зерттеудің негізгі бөлімдерінде берілген нәтижелері бойынша Оңтүстік Қазақстан облысы Шымкент қаласында онкологиялық патологиялардан болған аурушандықпен өлім көрсеткіші еңбекке қабілетті тұрғындар арасында жылдан жылға өсім беретіні докторантпен анықтаған.

Онкология саласынан көрсетілген көмек сапасына науқастардың 14–18 % қанағаттанбайтындығын көрсетілген, қанағаттанбау факторларына дәрігерге қаралудың қиындығы мен дәрігер бөлмесінің алдында ұзақ уақыт күту жатқызылған.

Сонымен қатар Оңтүстік Қазақстан облысы Шымкент қаласында біріншілік медициналық-ағартушылық көмек көрсетуші дәрігерлерге жүргізілген сауалнама қорытындысында қатерлі ісік ауруларын ерте кезеңде анықтауда кездесетін кемшіліктерді атап көрсеткен.

Сонымен қатар жоғарыда көрсетілген мәселелермен кемшіліктерді алдына алу мақсатында, қатерлі ісік ауруын ерте анықтау үшін құрастырылған алгоритммен оқу құралын тәжірибеге енгізуге ұсынылған. Енгізу актілері бар.

Тажибаева · Карлығаш Нартбаеваның диссертациясының құрылымы ғылыми нәтижелері логикалық тұрғыда дұрыс негізделген, алынған қорытындылары айқын ішкі біртұтастық бар екендігін көрсетеді.

Үшінші бап: Диссертацияда қалыптастырылған нәтижелер мен қорытындылардың дәлелділік және деректілік деңгейі

Докторант К.Н. Тажибаеваның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» диссертациясында барлық қорғауға ұсынылған ғылыми жаңалығы, тәжірибелік маңыздылығы, қорытындылары, тәжірибелік ұсыныстары ғылыми тұрғыда негізделген. Бұл зерттеушінің ауқымды материалдармен жұмыс жасағанын көрсетеді.

Автормен кездейсоқ бақылаудың зерттеу нәтижесін талдау үшін регрессиялық тәсіл қолданылған. Статистикалық маңыздылық Хи-квадрат көмегімен анықталған. Түзетілмеген және түзетілген коэффициенттің маңыздылығы мен олардың сенім интервалы (СИ) көрсетілген.

Диссертацияда қалыптастырылған нәтижелер мен қорытындылардың дәлелділік және деректілік деңгейі жоғары және оған күмән келтірмейді.

Төртінші бап: Ізденушінің әрбір ғылыми нәтижелерінің, тұжырымдамаларымен қорытындыларының жаңалық дәрежесі

Диссертациялық еңбектің нәтижелерінің, тұжырымдамаларымен қорытындыларының жаңалық дәрежесі алғаш рет анықталған. Еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте сатысында анықтаудың технологиясы құрастырылған. Сонымен қатар алғаш рет онкоскринингтік алдын алу «іс-шараларының жүруі барысында туындалып

жатқан негізгі мәселелері көрсетілген. Қатерлі ісік және қатерлі ісік алды ауруларын ерте анықтау үшін алгоритм түзіліп тәжірбиеге енгізілген.

Диссертацияда тұжырымдалған жұмыстың негізгі нәтижелері мен қорытындылардың жаңалық деңгейі жоғары деуге нақты негіз бар.

Бесінші бап: Нәтижелердің ішкі өзара біртұтастығын бағалау.

Зерттеу бағдарламасы ғылыми тұрғыда дұрыс құрастырылған. Респонденттердің іріктеуден өтуі, жүргізілген зерттеу әдістері, нәтижелерді сараптау барысында алынған негізгі қорытындылар арасында өзара біртұтастық бар. Барлық алынған нәтижелер мен қорытындылар диссертациялық жұмыстың толық құрылымын көрсетіп отыр.

Алтыншы бап: Алынған нәтижелердің өзекті мәселені шешуге бағыттылығы

К.Н Тажибаеваның диссертациялық жұмысы қазіргі таңдағы заманауи медицина саласында тәжірибелік маңыздылығы тарапынан аса өзекті мәселелердің бірі болып табылатыны анық. Алынған ғылыми нәтижелерін денсаулық сақтау саласында қолданылуы қатерлі ісік ауруларын ерте анықтауға, 5 жылдық өміршеңдікті жоғарылатуға жол ашады. Жасалынған ғылыми жұмыстың денсаулық сақтау саласына қажеттілігі мен пайдалылығы бар екені жұмыста айқындалып тұр.

Жетінші бап: Диссертациялық еңбектің бекітілген, қол жеткізілген нәтижелері мен қорытындылары

Докторантпен комитет ұсынылған басылымдарда жарық көрген 17 еңбегі диссертациялық жұмыстың негізгі нәтижелерін айқындайды. Scopus мәліметтер базасына кіретін халықаралық басылымдарда – 2 мақала жарияланған, ҚР Білім және Ғылым Министрлігінің Білім және Ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда – 7 мақала жарияланған, халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда – 7 мақала мен тезистер басылған. Ғылыми жұмыстың нәтижесі бойынша 1 оқу құралы әзірленіп, мемлекеттік тілде жарық көрген.

Сегізінші бап: Диссертацияның мазмұны мен безендірілуі бойынша кемшіліктері

Диссертациялық жұмыстың мазмұны мен рәсімделуі талапқа сай орындалған. Диссертациялық жұмыстың мазмұнында келесі кемшіліктер орын алды және ұсыныстар берілді.

1. Әдебиеттік шолу дәстүрлі бағыт бойынша жазылған, мүмкіншілігінше мета-анализ түрінде жазуға болар еді.

2. Қатерлі ісік алды ауруларға және қатерлі ісікке әсер ететін негізгі факторлармен тәуекел топтарды арнайы бөліп көрсету дұрыстау болар еді деп ойлаймын.

3. Қатерлі ісікті ерте анықтау барысында медициналық дәрігерлер тарапынан кездесетін кедергілерді жою мақсатында атқарылатын іс-шаралар туралы алгоритмде «Дәрігерлердің топтық жұмыс атқаруы» туралы I-кезеңнің атауын толықтыру қажет, мысалға: емхана дәрігерлері мен аурухана аралық

немесе онкологиялық диспансер дәрігерлері арасындағы топтық жұмысы деп толықтыруды ұсынамын.

Бұл ескертпелер диссертация мазмұнына, маңыздылығына әсер етпейді.

Тоғызыншы бап: Қорытынды

Сонымен Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы диссертациялық еңбегі автордың өзімен толық жазылған. Ғылыми жұмыстың өзектілігі, ғылыми жаңалығы, тәжірибелік маңыздылығы, алынған нәтижелері талапқа сай орындалған. Докторант Тажибаева Карлыгаш Нартбаевна 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп санаймын. Назар салып тыңдағандарыңызға рахмет!

Төрағалық етуші: Карлыгаш Нартбаевна, Сізге ресми рецензентке жауап беру үшін сөз беріледі.

Ізденуші - Тажибаева К.Н.: Құрметті Закира Амировна, диссертациялық жұмысыма терең талдау жүргізіп, пікір білдіріп, айтылған ескертулеріңіз үшін рахмет! Жауап беруге рұқсат етіңіз. Бірінші сұрағыңыз әдебиеттік шолу барысында біз традиционный метод дейміз (дәстүрлі) сол бағытта жазғанымыз рас, бірақ біз мета-анализ тұрғыда жазылса біздің диссертациялық жұмысымыз өте ауқымды, көлемді болуына байланысты біз әдебиеттік шолуды дәстүрлі бағытта жазуды ұйғардық. Ал бірақ біз мета-анализ жүйесінде екі жазған мақаламыз бар. Ал екінші және үшінші берген ұсыныстарыңызды біз қабылдаймыз, ұсынысыңызға рахмет!

Төрағалық етуші: Құрметті, Закира Амировна Сіз ізденушінің сұрағына қанағаттандыңыз ба?

Ресми рецензент м.ғ.д., профессор, Закира Амировна. Ия қанағаттандым, рахмет!

Төрағалық етуші: Сөз екінші ресми рецензентке – м.ғ.к., (14.00.33 – «Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау»), «Шымкент обаға қарсы күрес станция» басшысы Рәтбек Сайлаубекұлына беріледі.

Медицина ғылымдарының кандидаты Рәтбек Сайлаубекұлы.:

Аса құрметті диссертация кеңесінің төрайымы және диссертация кеңесінің мүшелері, бүгінгі талқылап отырған докторантымыз Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы диссертациясын талқылап отырмыз. Берген ұсыныстарым, бірінші бап бойынша зерттеу тақырыбының өзектілігі Қатерлі ісік ауруларын әлеуметтік-маңызды аурулар тобына жатқызылуға әбден

болады, себебі онкологиялық диагноз анықталған кезінен бастап Қазақстан Республикасында әрбір үшінші науқас қайтыс болуда. Онкологиялық ауруларға жиі ұшырайтын тұрғындардың басым бөлігі еңбекке қабілетті тұрғындар, соның ішінде жасы 18-жастан 63 жасқа дейінгі адамдар, бұл маңызды медициналық-әлеуметтік мәселе болып табылатынын білдіреді.

Кенес мүшелері: Ұсыныс - диссертацияның мазмұны мен безендірілуі бойынша кемшіліктері және қорытындыға тоқталса деген ұсынысымыз бар.

Төрағалық етуші: Құрметті Рәтбек Сайлаубекұлы диссертацияға берілген пікірдің кемшіліктері мен қорытындысына тоқталуға рұқсат.

Диссертацияның мазмұны мен безендірілуі бойынша кемшіліктері

Диссертацияның мазмұны мен безендірілуі талаптарға сай орындалған. Диссертациялық жұмыстың орындалуына байланысты келесі ұсыныстар берілді.

1. Қатерлі ісік ауруларды ерте анықтау барысында кездесетін кедергілермен туындалып жатқан мәселелерді екі бағытта жіктеп әдістемелік нұсқау ретінде шығаруыңызды ұсынамыз.

А) Бірінші бағыт науқастар тарапынан туындалып жатқан мәселелер

Б) Екінші бағыт жалпы медициналық қызметкерлер мен көмек көрсетуші ұйымның тарапынан кездесетін кедергілер.

2. Қазіргі таңда қатерлі ісік ауруларының себебі ретінде вирусты қоздырғыштарға аса мән берілуде, осыған байланысты қатерлі ісік ауруларды ерте анықтаудағы жеке іс шараларын көрсетуді ұсынамыз.

Алайда, қорсетілген ұсыныстар диссертация тұжырымдарының тұрақтылығы мен ғылыми сипатына әсер етпейді, ол көбінесе пікір-таластық сипатқа ие.

Қорытындылай айтқанда докторант К.Н. Тажибаева «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» тақырыбындағы диссертациялық жұмысында алға қойған мақсаты, міндеттері, ғылыми жаңалығы, тәжірибелік маңыздылығы, негізгі ұсынылған тұжырымдары, қорытындылары, берілген ұсыныстары бойынша диссертациялық жұмысқа қойылатын талаптарға толығымен сәйкес келеді және толық аяқталған ғылыми еңбек болып саналады.

Диссертациялық жұмыстың авторы Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаға 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайықты деп есептеймін.

Төрағалық етуші: Рахмет, Рәтбек Сайлаубекұлы. Карлыгаш Нартбаевна, Сізге ресми рецензентке жауап беру үшін сөз беріледі.

Ізденуші - Тажибаева К.Н.: Құрметті Рәтбек Сайлаубекұлы, диссертациялық жұмысыма терең талдау жүргізіп, пікір білдіріп, айтылған ескертулеріңіз үшін алғысымызды білдіреміз. Бірінші сұрақ емес, ұсыныс

берілді, ол әсер етуші факторларды жеке-жеке қарастыру, жәнеде қатерлі ісік ауруларды ерте анықтау барысында кездесетін кедергілермен туындалып жатқан мәселелерді екі бағытта жіктеп әдістемелік нұсқау ретінде шығаруды ұсындыңыз.

Екінші ұсынысыңыз казіргі таңда қатерлі ісік ауруларының себебі ретінде вирусты қоздырғыштарға аса мән берілуде, осыған байланысты қатерлі ісік ауруларды ерте анықтаудағы жеке іс шараларын көрсетуді ұсындыңыз. Берген ұсыныстарыңызды қабылдаймыз, рахмет!

Төрағалық етуші: Рэтбек Сайлаубекұлы.: Ізденушінің сұрағына қанағаттандыңыз ба?

Медицина ғылымдарының кандидаты Рэтбек Сайлаубекұлы.: Ия, қанағаттандым, рахмет!

Төрағалық етуші: Сөз ғылыми кеңесші, медицина ғылымдарының докторы, профессор (14.00.33 – Қоғамдық денсаулық және денсаулық сақтау), Булешов Мырзатай Абильдаевичке өз пікірін баяндау үшін беріледі

Медицина ғылымдарының докторы, профессор Булешов М.А.

Аса құрметті кеңес төрайымы диссертациялық кеңестің мүшелері Сіздердің бүгінгі диссертациялық кеңеске белсенді араласып отырғандарыңызға рахметімді білдіремін!

Карлығаш Нартбаевна туралы айтатын болсақ, қысқа сипаттама беруім керек. Бастапқыда докторантураға түскен кезде, біз тақырыпты былай таңдадық. Бұл Карлығаш Нартбаевна сол кезде онкологиялық диспансерді жұмыс істегеніне байланысты осы бағытқа сай тақырыпты таңдадық. Бірден осы саладағы кемшіліктерге көңіл бөлдік. Мен біріншіден докторантқа талап қойғанда, осы жүйеде қандай кемшіліктер бар және қандай ғылыми зерттеулер жүргізу керек деген талап қойдым. Осы докторантурада жұмыс істеген уақытымда, бұл докторанттың еңбекқорлығына мен риза болдым. Себебі барлық тапсырған жұмыстың барлығын тиянақты орындап тамаша қорытындыға келгеніне көзім жетті. Осыған байланысты жұмыстың нәтижелері бойынша жақсы оқулық құралын шығаруды жеткіздім, оныда жүзеге асырды. Соған қарағанда шындығында бұл еңбектің тәжірибелік құндылығы өте жоғары болды деп есептеймін. Ал енді бұл еңбектің осынша құндылықты болуына осы докторанттың еңбек қорлығы әсер етті. Сондықтан мен бұл докторантқа ризамын.

Докторанттың өзімен орындалған, толық аяқталған, диссертациялық еңбекті диссертант Тажибаева К.Н. 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша орындаған еңбегінің құндылығы өте жоғары, сондықтан осы жұмысты қолдауларыңызды сұраймын. Себебі, шындығында Республикалық тұрғыда министрліктен қолдау алып осындай оқулық шығарғаны аса үлкен тәжірибелік ендірілу болып табылады. Докторанттың берген жауаптары өте нақты, білікті. Шығарылған ұсыныстардың өзі бүкіл

Республикаға қажетті ұсыныстардан тұрады. Өз пікірімді білдіре отырып докторанттың еңбегін қолдауларыңызды сұраймын. Тыңдағандарыңыз үшін сіздерге рахмет!

Төрағалық етуші: Осылайша, пікір оң шешімді, рахмет!

Төрағалық етуші: Сөз шетелдік ғылыми кеңесші MD, PhD, профессор, Гржибовский Андри Мечиславовичке пікірін баяндау үшін беріледі.

Шетелдік кеңесшінің болмауына байланысты, пікірді диссертациялық кеңестің ғылым хатшысы К.С. Бабаева оқиды.

Медицина ғылымдарының MD, PhD, профессор, Гржибовский Андри Мечиславовичтің пікірі баяндалды (*Пікір тіркелген*).

Төрағалық етуші: Осылайша, пікір оң шешімді, рахмет!

Төрағалық етуші: Ғылыми кеңесшілерге сұрақтарыңыз бар ма? Сұрақтар жоқ. Баяндалған пікірлерге байланысты қандай ұсыныстарыңыз болады? Барлық пікірлерді ізденушінің жеке іс құжаттарына тіркеу туралы ұсыныс түсті. Ұсыныс қабылданды. Докторанттың диссертациялық жұмысын талқылауға өтеміз.

Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, диссертациялық кеңестің отырысына қатысушылар, ресми емес рецензент ретінде сөз сөйлегісі келіп отырғандар бар ма?

Төрағалық етуші: Сөз профессор, медицина ғылымдарының докторы Бектурганов Рамазан Сейдахметовичке беріледі.

Бектурганов Р.С.: Құрметті диссертациялық кеңестің төрайымы, құрметті мүшелер, сіздерді 2017-2018 оқу жылымен құтықтауға рұқсат етіңіздер.

Ең алғашқы жылдың барысында екінші айында біздің диссертациялық кеңес ауқымды, өз кезегінде өтіп жатыр деп ойлаймын. Онкологиялық қызметті өз дәрежесінде көтеруге арналған бүгінгі жұмысты біз талқылап отырмыз. Сіздерге белгілі Қазақстан Республикасының ата заңында біздің байлығымыз ол халқымыз екендігі айқындап көрсетілген. Осы мәтінге байланысты ҚР денсаулық сақтау жүйесінде «Денсаулық» атты бағдарламасы бар, сол бағдарламада біз амбулаториялық көмекке тұрғындардың 80% бағытталынуы керек – деп көрсетілген. Осы бағытта бүгінгі диссертанттың жұмысы осы бағытқа арналған деп айтуға болады. Алғашқы медициналық көмек көрсету мекемелерінде онкологиялық ауруларды анықтау мақсатында сіздер бүгін таныс болып отырған оқу құралы даярланған, онда осы аурулардың алдын алу технологиялары дайындалған. Бұл технологиялары ашып көрсетілген компьютерлік медициналық ақпараттық жүйесі туралы өте жақсы модель құрастырылған, осы модельды (алгоритм) біз қазыр іс-тәжірибеге қолданып жатқан жағдайымыз бар. Егерде бастапқыда айтылған қағаз құжаттарға, соны

толтыруға қазіргі таңда дәрігерлердің көп уақыты кететін жағдайды біз осы акпараттық технология арқылы оның бәрін қысқартуға мүмкіншілік туып отыр.

Тағыда айта кететін жағдай сауалнама барысында зерттеуде анықталғандай көптеген онкоскринингтің пайдасы туралы да айтылды. Жалпы халық қазір өз денсаулығына дұрыс қарайтынын біз байқап отырмыз, баяғы Социализм дәуірінде, Кеңес одағы дәуірінде халқымыздың денсаулығы әр адамның денсаулығы үкіметке керек есебіндегі сондай түсінік пайда болған, ал қазіргі таңда әр тұрғынның денсаулығы өзіне керек екендігін түсініп, халық қазіргі таңда алғашқы медициналық көмекке жүгініп осы онкологиялық ауруларды алдын алу барысы осы сауалнамада анықталынып отыр.

Енді қысқаша қорыта айтқанда Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша атқарылған жұмысы философия докторы (PhD) дәрежесін алуға толық негіз бар деп айтуға рұқсат етіңіздер. Диссертациялық жұмысты қолдауларыңызды сұраймын. Рахмет!

Төрағалық етуші: Рахмет, Рамазан Сейдахметович! Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, сөз сөйлейтіндер бар ма?

Төрағалық етуші: Сөз профессор, медицина ғылымдарының докторы Ташев Ибрагим Акжоловичке беріледі.

Ташев И.А. Аса құрметті диссертация кеңесінің төрайымы және диссертация кеңес мүшелері. Құрметті диссертант, диссертанттың туған туысқандары, бауырлары. Бүгінгі керемет жұмыстың жарық көруінің куәгері болып отырмыз. Жұмыс маған өте ұнады. Осы уақытқа дейін көптеген шешілмеген мәселелерге тиянақты ұсыныстар беріліп отыр. Әсіресе тәжірибелік медицинаға байланысты көптеген сұрақ қойылды, осы сұрақтар бізге әр апта сайын біздің Облыстық денсаулық сақтау департаментінің жиналысында қойылатын сұрақтар. Осы автордың ұсынып отырған ұсыныстары іске асатын болса, біздің осы онкологиялық аурулардың ерте диагностикасы, онкологиялық аурулардың 5 жылдық өмір сүру көрсеткішінің көтерілуі сияқты индикаторлардың сапасыда көтеріледі деп сенемін. Ал авторға біріншіден зор денсаулық тілеймін, әрі қарай ғылыми шығармашылық табыс тілеймін. Әр уақытта осы бағыттан таймай өзіміздің халқымызға елімізге қызмет етіп халқымыздың денсаулығын сақтауда өз үлесін қосып қатарымызда жүре берсін. Тыңдағандарыңызға рахмет!

Төрағалық етуші: Рахмет, Ибрагим Акжолович. Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, сөз сөйлейтіндер бар ма?

Төрағалық етуші: Сөз медицина ғылымдарының докторы Жақсыбергенов Абай Маратовичке беріледі.

Жақсыбергенов А.М. Құрметті диссертация кеңесінің төрайымы және диссертация кеңесінің мүшелері бүгінгі баяндалған тақырыптың мазмұнын менің әріптестерім жақсы ашып берді. Сондықтан сіздердің уақыттарыңызды

көп алмайын. Қазіргі таңда онкологиялық аурулар ғасыр індеті деп айтып отырмыз, сол ғасыр індетіне бірден бір көмектесетін сіздер мен біздер. Оған көмектесетін мынау Қарлығаш Нартбаевна сияқты ізденушілер. Сондықтан бұл диссертациялық жұмыстың өзектілігі өте жоғары, заманауи талаптарға сай орындалған. Біздің заманымыз қазір бізге талап қойып жатыр. Денсаулық сақтау бағдарламасында, ҚР конституциясында Рамазан Сейдахметович тоқталып өткендей, біздің байлығымыз ол біздің халқымыздың денсаулығы. Сондықтан халық денсаулығын нығайтуда бастапқы көрсеткіштің бірі өзіміздің дұрыс атқара білу жұмыстарымыз. Сондықтан онкология жүйесінде туындалып жатқан мәселелердің табылған шешімі іске асырылып, онкологиялық аурулардың профилактикалық шаралары практикалық жүйеде іске асады деп ойлаймын. Сондықтан аман болыңыздар, барлықтарыңызды көргеніме қуаныштымын.

Төрағалық етуші: Рахмет, Абай Маратович. Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, сөз сөйлейтіндер бар ма?

Кеңес мүшелері: Жоқ.

Төрағалық етуші: Қарлығаш Нартбаевна, Сізге қорытынды сөз беріледі.

Мен бірінші өзімнің осы ғылыми жұмысыма оң пішімін берген екі рецензентім - медицина ғылымдарының докторы, профессор Керимбаева Закира Амировнамен медицина ғылымдарының кандидаты, Рэтбек Сайлаубекұлына алғысымды білдіремін. Сонымен қатар диссертациялық жұмысымды қорғауға мүмкіндік берген диссертация кеңесінің төрайымы мен диссертация кеңес мүшелеріне алғысымды білдірем. Екіншіден менің жетекшілерім - медицина ғылымдарының докторы, профессор Булепов Мырзатай Абильдаевичке, медицина ғылымдарының докторы, профессор Молдалиев Икилас Суйындыковичке, MD, PhD, профессор, Гржибовский Андрей Мечиславовичке үш жыл бойы осы жұмыс орындалу барысында маған дұрыс жол көрсеткен, дұрыс бағыт бағдар берген жетекшілеріме үлкен алғысымды білдіремін. Осы жұмысты жүзеге асыруға мүмкіндік берген Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің басшысына және кафедра ұжымына үлкен алғысымды білдіремін. Сонымен қатар маған қолдау көрсеткен туған туысқандарыма алғысымды білдіремін, рахмет!

Төрағалық етуші: Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, диссертациялық жұмысты талқылау аяқталды. Тажибаева Карлығаш Нартбаевнаның диссертациялық жұмысына құпия дауыс беру үшін есеп комиссиясын сайлауға ұсыныс түсті.

Диссертациялық жұмысқа құпия дауыс беру үшін есеп комиссиясына ұсынылған

1. Курманова Гаухар Медеубаевна
2. Бектурганов Рамазан Сейдахметович
3. Ташев Ибрагим Акжолович

Төрағалық етуші: Осы есеп комиссиясының құрамының бекітілуіне дауыс берулеріңізді сұраймын.

Осы ұсынысты кім қолдайды? 8 – қолдайды.

Кім қарсы? Жоқ.

Қалыс қалғандар? Жоқ.

Есеп комиссиясының құрамының бекітілуі бір ауыздан келісілді.

Есеп комиссиясы жұмысқа кірісті. Құпия дауыс беру үшін үзіліс жарияланды (5 минут)

Үзіліс

Үзілістен кейін

Төрағалық етуші: Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, диссертациялық кеңестің жұмысын ары қарай жалғастырамыз. Құпия дауыс беру нәтижесін жариялау үшін соз есеп комиссиясының төрағасы – медицина ғылымдарының докторы, профессор Р.С. Бектургановқа беріледі.

Есеп комиссиясының төрағасы - медицина ғылымдарының докторы, профессор Бектурганов Р.С.:

Құрметті төрайым! Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері! 21 қазан 2017 жылғы Қ.А. Ясауи атындағы ХҚТУ жанындағы 6D110200 қоғамдық денсаулық сақтау мамандығы бойынша диссертациялық кеңестің есеп комиссиясының отырысының №3 хаттамасы. Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаның «Шымкент қаласында еңбек ету жасындағы тұрғындар арасында қатерлі ісік ауруын ерте анықтаудың медициналық және ұйымдастырушылық технологияларын жетілдіру» атты философия докторы (PhD) дәрежесін ізденуге ұсынылған докторлық диссертациялық жұмысына жасырын дауыс беруді қорытындылауда есеп комиссиясы сайланды.

Диссертациялық кеңестің құрамы 9 мүшеден тұрады, диссертациялық кеңес отырысына қатысқан адамдардың саны – 8, таратылған бюллетень саны – 8, таратылмаған бюллетень саны – 1, жәшікке салынған бюллетень саны – 8.

Тажибаева Карлыгаш Нартбаевнаға философия докторы (PhD) дәрежесін беру мәселесі бойынша дауыс беру қорытындылары: «қолдағандар» - 8, «қарсы» - жоқ, таратылмаған бюллетень саны – 1, жарамсыз бюллетеньдер - жоқ.

Төрағалық етуші: Рахмет, Рамазан Сейдахметович! Диссертациялық кеңес мүшелері, есеп комиссиясына сұрақтарыңыз бар ма?

Кеңес мүшелері: Сұрақтар жоқ.

Төрағалық етуші: Егер сұрақтарыңыз болмаса, есеп комиссиясының хаттамасын бекітуге дауыс берулеріңізді сұраймын.

Осы ұсынысты кім қолдайды? Қарсы? Жок. Қалыс қалғандар? Жок.

Құрметті ізденуші Тажибаева Карлыгаш Нартбаевна, Сізді сәтті қорғауыңызбен құттықтаймыз!

Төрағалық етуші: Біздің Диссертациялық кеңес Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті алдында Сізге философия докторы (PhD) дәрежесін берілуіне ұсыныс береді. Үлкен рахмет!

Төрағалық етуші: Диссертациялық кеңестің атқарылған жұмысына ескертулер бар ма? Ескертулер жоқ.

Құрметті диссертациялық кеңестің мүшелері, құрметті рецензентер, әріптестер, қонақтар! Жұмысқа белсенді қатысқандарыңыз үшін рахмет. Диссертациялық кеңестің осы отырысын жабық деп жариялауға рұқсат етіңіздер.

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық казак-түрік университетінің жанындағы 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша диссертациялық кеңестің төрағасының міндетін атқарушы медицина ғылымдарының докторы, профессор

Г.К. Каусова

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық казак-түрік университетінің жанындағы 6D110200 – «Қоғамдық денсаулық сақтау» мамандығы бойынша диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы, медицина ғылымдарының кандидаты, доцент м.а.

К.С. Бабаева

21 қазан 2017ж.